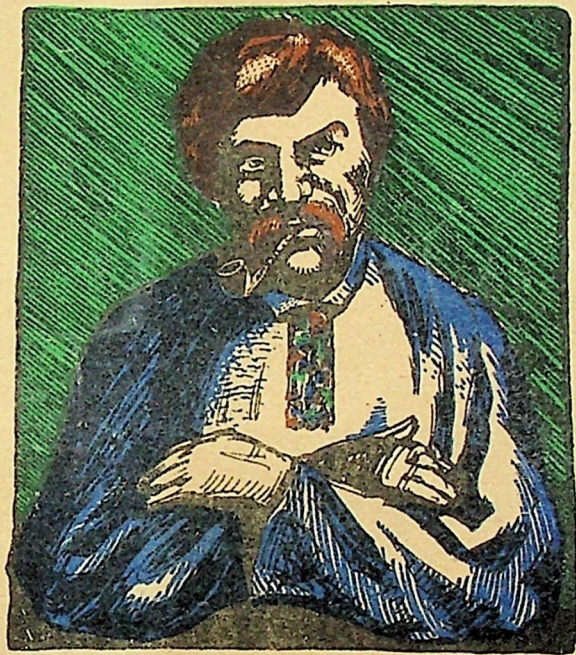

ОМАНА
Геник-
БЕРЕЗОВСЬКОГО

СПІВОМОВКИ

РУДАНСЬКОГО

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ.

СПІВОМОВКИ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

© К И Ї В - Л Я Й П Ц І Г ©
У к р а ї н с ь к а Н а к л а д н я
— КОЛОМИЯ ||| Winnipeg Man —
Галицька Накладня ||| Ukrainian Publishing

1919

TULA-online.org

Друкарня Шарфого у Вецлярі.

Бачили ви бідні діти зимою? Сидять в хатах, бо чоботят нема, нема чим грішного тіла прикрити. Сидять і нидіють, волосся половіє, шкура робиться якась то безбарвна, мов старий, перегорілий папір. Вянуть, мов квіти без води і сонця.

Аж ось і весна прийшла. Перша травка добулась зпід снігу, заспівав перший птах, запахла перша квітка. І з дітьми твориться щось неімовірного. Їх очі оживають, їх бліді личка розгорюються, уста гомонять, щебетуть, співають.

Незабаром усі сади й левади наповняться го-моном діточим.

Подібне вражіння маєте, читаючи твори Руданського. Зима вялить його. Доля заперла його в тісній, душній хаті. На широкий вольний світ годі йому вийти, — нема як. Але, колиб йому весна, колиб йому воля, колиб йому спромога виявити ціле багатство своєї душі, — весь світ залунав-би його сердечною радістю життя, гень аж під сонце летів-би широкий, щирий його сміх. Але годі! Тої

весни не діждатися йому ніколи. Він змарніє без
воздуху й без сонця. Зів'яне, мов квітка кинена на
далеке, чуже поле. Він — одиниця, в якій най-
краще відбилася вдача і доля народу.

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ, попович, родився
1830 року на Поділлі. Спершу вчився в духовній
семінарії, а там перейшов на медичний віділ в
Петербурзі.

Зима люта. Вітер свище,
Сніг по вікнах брязкотить.
Мороз душу обіймає,
Мороз тіло камінить.
А у хаті на постелі
У сурдуті і плащу
Сидить студент медицини
Другий місяць без борщу.

Без копійки при душі бився Руданський з
нуждою, поки не скінчив наук і поки не став
повітовим лікарем в Ялті на Криму. Здоровля було
підорване. Безнастанна лікарська праця і нещас-
ливе родинне життя руйнували його до-решти. Вмер
1873 року, оставивши по собі пам'ять гарного чо-
ловіка й доброго, до саможертви готового лікаря.

Це ті скупі вістки, що маємо про його. Решту
треба собі уявити, читаючи його твори й перегля-
даючи листи. Трагедія геніяльного поета, котрому

доля не давала виявити всіх своїх сил, котрому смерть холодною рукою замкнула уста, щоби він не заспівав своєї найбільшої пісні. І те, ще оставив Руданський у літературній спадщині по собі, родилося в тяжких муках життя. Навіть рідний батько прикладав рук до тої муки.

„Заказують мені мою рідню мову. Заказує батько. Але в мене був і прадід і прапрадід; вони мені не заказали. Не слухає батько мої мови, — зате мене по смерті, може, послухає штирнайцять мільонів моїх одномовців.“ Ціла мартірологія українського письменства воскресає перед вами, як згадаєте життя Руданського.

Не сміхун він, а козак невмірака, неугнутий лицар українського слова.

Боровся з перемогою до смерті. Чудові, як народня пісня прості ліричні твори, історичні поеми: „Мазепа“, „Скоропада“, „Полуботок“, „Цар Соловей“, переклади Гомерової „Іліади“, Вергілевої „Енеїди“, Лермонтового „Демона“, це тая кров, що потекла із його серця в отьому важкому бою за право до власного життя, за право говорити своє слово своєюж таки мовою.

А в отсій боротьбі він іноді відкладав меч-перо на бік, і гладив козацький вус і сміявся своїм ворогам у вічі.

„Співомовки“ — це той його сміх. „Ось я живу, ось я не вгнувся перед тобою жостока доле, перед вами, вороги наші!“

Ніхто в українській літературі не сміявся так, як Степан Руданський.

Мороз йде по спині, коли, читаючи „Співомовки“, думаєш про їх автора й про минуле української літератури й українського народу. Це не звичайний сміх, це протест невміручої душі, заява незаперечених прав до радості життя.

І слухав нині Степана Руданського не штирнайцять, а сорок мільонів його одномовців. Він же поруч Шевченка найбільше люблений поет українського народу, одиниця, в якій найкраще відбилася доля і вдача загалу.

Богдан Лепкий.

Лев і пролев.

Іде Циган по діброві
[Десь лихо носило...]
При нім пара вареників,
Люлька та кресило...

Чорний, темний, як та хмара,
По лісі блукає...
Йде помалу, курить люльку...
Аж лев вибігає...

Вибігає, став, питає:
„Хто ти, чорний враже?“
— Скажи перше, хто ти, враже?
Циган йому каже.

Стрепенув звір головою
„Я лев“ — промовляє!...
— Ти лев собі, а я пролев!
Циган одвічає...

„Ходім битись! лев говорить.“
— Та ходімо, враже!
Тільки я ще не обідав —
Циган йому каже...

— Як даси що попоїсти,
Трохи підкрепитись,
Тоді піду я з тобою
В чисте поле битись!

„Та нічого, лев говорить,
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску
Хоч телицю вбити!...

І кинув ся межі стадо,
Телицю вбиває...
Пазурами шабатує,
Шкуру іздирає...

Оббілював як годить ся,
Сів коло телиці;
А Цигану дає шкуру
І шле до криниці...

— Біжи, каже до криниці,
Та не забавляйся!
Як набереш води повну,
Вігцем повертайся!...

Пішов Циган; тай криницю
Навкруги копає...
Лев приходить. „Що ти робиш?“
Цигана питає...

— Та же бачиш, що я роблю!
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!

Принесу тобі криницю,
Тай роби, що знаєш!...“
„Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу маєш!...“

І нагнувся сам за шкуру,
Води набирає...
А цигана за дровами
У ліс посилає...

Пішов Циган, дере лико,
Дуб до дуба вяже...
Лев приходить, подивився:
„Що ти робиш?“ — каже.

— Та же бачиш, що дубину
До купи збираю...
Оттак возьму усю разом,
Тай повириваю!...

Подивився лев на його,
Махнув головою...
„Отсе думає, на лихо
Здїбався з бідною!...“

Бере його до телиці
Живо відсилає...
А сам дуба молодого
При землі ламає.

Зломав дуба молодого,
На крижі крижує...
Тай сердечний нагадався,
Що вогню бракує...

Приніс дрова, тай гадає,
Де вогню узяти...
Але Циган йому каже:
— А що, леве брате?

Вдарим в камінь пазурами!
Хто вогню добуде,
То той у нас і без бійки
Найсильніший буде?

Ідуть вони до каміння,
Разом поставали,
Як ударив лев у камінь —
Кохті позлізали...

Заревів лев, підняв лапи,
Лапи обюшило:
А наш пролев добуває
Губку та кресило...

Як ударив — скала ціла
В іскрах загоріла
І до разу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.

Запікають товсті стегна,
Обід спорядили...
Спорядили обід сутий,
На двох розділили...

Посідали і балюють...
Лев аж припадає...
А що Циган вже й наївся, —
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи
Купами літають...
Що розкине вражий Циган,
Мигом поїдають...

Лев поглянув — його пролев
Вже й кісток не має...
Лежить собі проти сонця,
Живіть вигріває...

„А що, брате, будем битись?“
До Цигана каже...
— Та вже-ж битись, не миритись,
Але чекай, враже!

Возьми перше, стисни камінь —
Як води добудеш,
То тоді ти і без бійки
Найсільнійший будеш!

Бере камінь лев у лапи,
Потряс головою...
Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеться мукою...

— Видиш, враже, Циган каже,
Й води не добудеш...
Та як же-ж ти ізо мною
Боротися будеш?

Оттак тисни, як я тисну!
Циган промовляє.
Та руками вареника
Що сили стискає...

Заюшила сироватка...
Видиш, Циган каже,
Що вас двайцять таких левів
Того не докаже!

Та ще лучше вареника
Перед левом тисне!
Тепер, каже, бісів леве,
Хто з нас лучче свисне?...

Підійнявся лев могутий,
Як на лапи стане...
Та як зареве, як клясне!
Аж волосся вяне!...

— Тепер я вже, Циган каже,
Тільки не дивися!
А то й очи повилазять
І сам повалишся!

Лев нагнувся, сплющив очи,
Стоїть, ані писне...
А тут Циган ломакою
Як під вуха свисне...

Зашуміло загуділо,
Задзеленькотіло...
І в очах стома свічками
Запалахкотіло...

„Не чорти-ж міні надали
З тобою счепитись...
Ні, небоже, що вже хочеш,
А нэ буду битись...

— Е, боїшся, бісів леве!
Циган став казати, —
Неси, враже, шкуру гроший
До моєї хати...

Тоді тільки я з тобою
Миром помирюся...
Як не хочеш, то я зараз
Із тобою бюся!...

Став подумать лев могучий;
Нічого діяти!
Коли хоче біда гроший,
То тра біді дати...

Бере шкуру, йде за грішми,
Повну набірає...
Несе її за Циганом,
Аж чоло впріває...

Привів Циган його в кузню
Межи Циганята...
— Скидай, каже, леве шкуру,
Оце моя хата!...

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає...
Аж Циганя із під вугля
Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
Світить і біліє,
Розкидає з себе іскри...
Жаром червоніє...

Поглядає лев на штабу —
„Що то, каже, брате?“
— А попробуй, Циган каже,
То сам будеш знати!

Як вхватався лев за штабу —
Боже, твоя воля!
Завертівся, замотався,
Та кулю в поле!...

„Нехай же їм сто чортяків!
Каже коло ліса...
Щоби трошки ще потримав,
То-б згорів до біса...“ (1858).

Пан і Іван в дорозі.

Ізійшлися пан з Іваном,
По світі мандрують...
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...

На кожному через плечі
Висить по торбині..
Лиш пан такі у чемерці,
Іван у свитині...

Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати...
Аж пан собі задумує
Хлопа ошукати...

Тай говорить до Івана:
„Знаєш що, Іване!
Годило ся-б попоїсти!...“
— Та що-ж? їжмо, пане!...

„Але знаєш що Іване!
Починаймо з твої!
Як твоя буде порожна,
То тоді до мої!“

— Добре, пане! — Іван каже,
Зняв свою торбину,
На травиці зелененькій
Простелив свитину...

Попоїли таки добре;
Комара здушили...
Рано встали, до снідання
Торбину кінчили.

Прійшов вечір. Знов у полі
Стали ночувати...
Вже панові свою торбу
Треба починати...

Але пан собі ні слова...
На землі лягає...
Кладе торбу під голови...
Хлопа замовляє...

„Що-би ти робив, Іване!
Пан зачав питати:
Як би тобі довелось
Таке поле мати?...

— А що-ж, пане, я орав би,
Хлібом засівав би...
Та ходив би до Одеси,
Сіль і гроші мав би...

„А що я не так зробив би...
Пан почав казати:
Я казав би на сім полі
Місто збудувати...

Там би в мене стояв палац...
Там під ряд крамниці...
Там перекупки з булками...
А тут дві різниці...

От тоді приходь, Іване.
В мене балювати!...“
— Ет, спасибі, Іван каже,
Лучше будем спати!...

Незабаром коло пана
Став Іван хропіти...
Незабаром коло нього
Став і пан соніти...

Тільки що пан заснув добре,
Іван підійнявся...
Та до панської торбини
І сам присотався...

То і курку, і печеню,
І кавалок кишки...
Все, що було у торбині,
Стеребив до кришки..,

Пробудився пан раненько...
Пропаца година!
Хоче їсти сіромаха,
Та пуста торбина...

Розбуджає він Івана
Та його й питає...
А Іван стиснув плечима
Тай відповідає:

А що-ж, пане, таж ви вчора
Місто будували...
Тут стояло дві різниці...
Там булки стояли...

А по місті, звісне діло,
Собаки ходили..
Та вони-ж то вашу торбу
Певне стеребили!

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!..
„Вставай, каже, вже, Іване!
Підем мандрувати...

Пішли вони, ідуть степом,
Тяженко зморились..
Аж на силу перед вечір
До села прибились...

Ідуть вони в коловороть...
Аж блукає гуска...
Іван гуску та в торбину...
Є вже і закуска...

Бракувало тільки хати
Переночувати...
Але вони завернули
До пустої хати...

Прийшли собі. відпочили,
Гуску спорядили...
Спорядили як годиться,
У піч посадили...

Аж пан знову замишляє
Хлопа ошукати...
Тай говорить: „Що-ж, Іване,
Ми лягаймо спати!

Та кому із нас присниться
Кращая закуска...
То вже ціла тому завтра
Достанеться гуска!...”

— Та як спати, то і спати,
Нічого діяти! —
Постелив Іван свитину,
Тай лягає спати...

Серед ночі захропів пан,
Іван пробудився...
Із’їв собі цілу гуску,
Тай знов положився...

Рано будить пан Івана
Та давай казати:
Як то Бог його до себе
Просив балювати...

Та які там потрави
Йому подавали...
Та як його всі святії
Їсти припрошали...

— Ані слова! — Іван каже,
Ваша правда пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...

Та дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску...
Тай сів собі коло печі
Та стеребив гуску!

„Чи то-ж правда? — пан питає,
Всю із'їв Іване?“

— Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв пане!

Димом здимів пан голодний,
А Іван озвався:
— Хтів когось пан ошукати,
Тай сам ошукався!... (1858).

Чужая дитина не то, що рідня.

Ой не тая, мій синочку,
Година настала,
Щоб чужая дитинонька
За рідную стала.
Нар. піс.

Журилися муж з женою,
Що дітий не мали;
Далі взяли, тай під старість
Сироту прийняли.

Росте тая сиротина,
Так їм помагає!
Але старий, як чужому,
Все не довіряє...

„Та вже, мабуть не даремно
Примовляють люди,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!...“

Доростає літ дитина,
Вже пора-б женити...
Пора-б уже господарство
З сином поділити...

Але старий дуже хоче
Щирість його знати...
І задумує, як сина
На спробунок взяти.

Повертає раз від пана,
Тай став говорити:
„Жінко мила сину милий!
Годі міні жити!...

Розгнівався пан на мене,
Повішати хоче!
І я затра, як той злодій,
Сплющу свої очі!

Достань, жінко, в скрині гроші,
Треба поділити...
Треба свою останнюю
Волю учинити!“

Стара бідна, як дитина,
Плаче і ридає!
Бере ключі у старого,
Скриню відмикає...

А у скрині казан гроший —
Самії дукати!...
Ледве-ледве старий з сином
Здужали підняти...

Висипали на підлогу,
От старий сідає...
Із дукатів штири купи
Рівних нагортає...

І говорить: „Перша купа
На похорон буде,
Щоби мене, як годиться,
Спомянули люде!...

Друга купа тобі, жінко!
Тобі, моя мила!
Бо тиж мене, як матінка,
Старого любила!...

Третя купа нехай буде
Тобі, милий сину!...
Ти був міні, милий сину,
За рідну дитину.

А четверта купа грошей
Най буде для того,
Хто на шибеницю в завтра
Потягне старого!...“

А синочок ісхопився,
За гроші рукою!
— „Я потягну вас, татуню!
Най будуть за мною!“

Здихнув старий, підійнявся
Тай почав казати:
„Іди, хлопче препоганий,
Із моєї хати!

Прийняв тебе я до себе
Малим сиротою,
Побивався дні і ночі,
Не спав над тобою...

Тільки й думар, що із тебе
Буду поміч мати ..
А ти сам готів на мене
Руку підійняти...

Іди-ж собі, препоганий,
Звідки ти узявся!
Тай не згадуй, що ти в мене
Сином називався!“

Хлопець вийшов. Старий плаче:
„Правда, добрі люде,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!...“ (1858).

Козак і король.

Став багатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воєводство дати.

А король йому й сказав:
„Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тоді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для твого розсуду!“

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!
Не вгадати — так біда,
А вгадати — трудно!

Сидить, плаче неборак,
Козак проїжджає...
„Чого плачете ви так?“
Старого питає.

Той і каже: так і так!...
„Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!

І палицю в руки взяв,
В кожух одягнувся,
Чорні вуса підбілів,
В чоботи узувся.

І чим дуж до короля.
Король оглядає:
„А що, пане, скільки зір?“
З міною питає.

А той поли закотив,
Чи як довелось:
— Стільки, каже, в небі зір,
Скільки тут волосся.

Задумався сам король
Від його відвіту.
„Ану, каже, покажи
Середину світу!“

А той палицю підняв
Може з пів аршина,
Та в підлогу нею гуп:
— Оттут середина!“

Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
„Що-ж я думаю тепер?“
Козака питає.

— Думаєте, що я пан!
„А то що за річі?“
— То за річі, що не пан,
А козак із Січі!

Засміявся наш король,
Подарував тому,
А козака відослав
В золоті до дому!

Варена сокира.

Прийшов москаль на постій,
Заглядає в очи:

„Сварі, бабка, што нібудь!“
А бабка не хоче.

— Нема! — каже. — „Как не бить?“

— А нема нічого!

„Да ну, бабка, не шуті!“

— Та нема-ж, їй Богу!

„Так і нет суда на нет!...“

А тапор імєеш?“

— Та сокира десь була?

„А вади нагрєеш?“

— Та нагрію; що-ж з води?

„Нічаво! парадім,

Лиш би тапор да вада,

Што нібудь да сладім!“

Горить вогонь у печі,
Окріп закипає,
Москаль бере у окріп
Сокиру кидає.

„Тепер, бабка, еслі-б так
Хоть крупі немного...
Єнто було-б знаєш што?
А ну-ка ей-Богу!“

Пішла баба до сінній,
Пригоршу приносить,
Але москаль, бісів син,
Сальця іще просить.

Внесла баба і сальця,
А далі до юшки
Підкинула і сама
Соли та петрушки.

І все її на умі
Варена сокира,
А сокиру вже давно
Витягнув псявіра.

Укипіло — їв москаль,
Баба помагала,
Москаль ранець натягав.
Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув,
Тай пішов псявіра,
Баба-ж сидить та хвалить,
Що добра сокира.

Циган з хропом.

Бачили очи, що купували,
Їжте, хоч повилазьте.

Нар. прик.

Ходить Циган, ярмаркус,
Лиш копійку має...
„А що тепер найдешевше?“
Мужика питає.

— Та хрін тепер найдешевший! —
Мужик йому каже:
За копійку цілу вязку
Сідуха навяже!

Побіг Циган меж сідухи,
Купив собі хрону...
Подивився на ярмарок,
Тай пішов до дому...

Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакус...
Вертить свердлом йому в носі,
А сліз не вгамус...

Втирав, втирав Циган очи,
Далі й не втирає...
Сів під мостом і скривився,
Їсть та примовляє:

„Плачте, плачте, дурні очи!
Щоб повилізали!...
Бачили-ж ви препогані,
Що то купували!...“ (1858).

Вовк, собака і кіт.

Як собака стеріг хату,
То його тримали..
Як постарівся небора,
Взяли тай нагнали...

Іде бідний дорогою,
Притулку шукає..
Аж у лісі на поляні
Вовк його здибає.

„Куди, каже, йдеш собако?“
— „Притулку шукати!“
„А що-ж твої господарі?“
— „Та вигнали з хати!“

„Ну, нічого! Будеш, каже,
У мене служити..
В мене будеш, як дитина,
У роскошах жити...“

А чи їв ти що сьогодні?“
— „Ні, каже, нічого!
„То-ж ходімо обідати!
Каже вовк до його.

Ідуть вони темним лісом,
Ідуть чагарами,
Ідуть вони пустим зрубом,
Буйними лан ми...

Ідуть степом... На степові
Стадо коний грає...
Вовк пригнувся, поглядає,
Здобич вибірає...

„Бачиш, каже, ту лошяцю,
Що білії пята?“
— „Бачу!“ — каже. „Ото з неї
Будем обід мати“.

І в мінуті почав землю
Під собою дерти...
Зачав дерти сиру землю,
Як навісний жерти.

„Подивися лиш на мене —
З'їжилась чуприна?...“
— „З'їжилась, собака каже,
Стала як щітина“.

Знов він землю під собою
Зачинає дерти,
Зачинає землю дерти,
Як навісний жерти...

„А поглянь міні лиш в очі:
Чи посоловіли?
Пес поглянув йому в очі:
— „О, посоловіли!...“

Вовк як куля до лошиці!
Та, й не сподівалась!...
Стадо в ноги в чисте поле!...
Лошиця осталась.

Беруть вони ту лошицю,
Теплу ще білують...
Збілували товсті стегна.
Стали тай балкують...

Попоїв пес тай гадає:
Нічого служити...
Тепер собі і без вовка
Я вже можу жити...

Тільки землі наїстися,
Та сміло кидатись,
І будь огир, будь лошиця,
А мусить піддатись.

І наїжився до вовка,
Тай давай брехати...
Давай вовка голодного
Від лошиці гнати.

— „Іди, каже, коли хочеш,
А то прийдуть люди!
Тоді тобі, вражий вовче,
Тай не з медом буде!“

Подивився вовк на нього.
Як на того біса,
Махнув хвостом, стрепенувся,
Тай пішов до ліса.

А собака коло стерва
І днює й ночує...
Тільки в нього і роботи,
Що все бенкетує...

І скінчила всю лошицю,
Поживи шукає...
Іде собі дорогою,
Аж kota здибає...

— „Куди, котику, мандруєш?“
„Притулку шукати!“
— А що-ж твої господарі?“
„Та вигнали з хати!“

— „Ну, нічого, будеш, каже,
У мене служити...
В мене будеш, я є дитина,
У розкошах жити!“

А чи їв ти що сьогодні?“
„Ні, каже, нічого!“
— „То-ж ходімо обідати!“
Каже пес до нього.

Ідуть вочи по степові...
Табун коний грає...
Пес найкращую лошицю
З стада вибірає...

— Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білії пята?
Ото зараз, каже, з неї
Будем обід мати!...“

І в мнунті став пес землю,
Під собою дерти,
Став він дерти сиру землю,
Як навісний жерти...

— „А що, каже, подивися,
Чи чуприна встала?“
„Ба ні, каже, щось не встала!“
— „Та, кажи, що встала!

А-ну тепер подивися,
Чи встала чуприна?“
Хоч не встала, а кіт каже:
„Встала, як щітина“.

Зачинає знов він землю
Під собою дерти...
Зачинає землю дерти,
Як нависний жерти!

„А поглянь-но, каже в очі:
Чи посоловіли?“
Подивився кіт у очі;
„— Не посоловіли!“

„Та кажи бо, старий дурню,
Що посоловіли!...“
Тоді котик вже і каже,
Що посоловіли...

Він як куля до лошиці!
Вона копитами!
Так собака і розклався
До гори ногами!...

Прийшов котик, глянув в очі —
Очі вже темніли...
„— От тепер, — собі промовив, —
То посоловіли!“ (1858).

Рабін і Запорожець.

Читав рабін свої книги
Двацять і сім років,
Перечитав всіх талмудів
І усіх пророків...

Читав дваїцять і сім років,
Ні з ким ані слова!
З ним не сміла говорити
и сама рабінова.

І чи то він свою мову
За той час забувся,
Чи з великої науки
З розуму хибнувся?

А як вийшов уже на світ
Жидову учити,
Він зачав уже на мигах
З нею говорити!...

Чудуються, дивуються
Жиди бородаті, —
І давай по цілім світі
Гонців розсилати!

Ганяються гонці всюди,
Мудрих зволікають;
Та щось мови його й мудрі
Не дуже втинають.

Але їде Запорожець,
Тай почав питати:
„А що у вас, Жиденята,
Доброго чувати?...

Жиди й кажуть козакові:
„Таке й таке діло!...“
„— Ет! дурні ви, Жиденята!“
Козак каже сміло.

— А скажіть-но, каже, тому
Величному пану,
Що я із ним хоть і зараз
До розмови стану!...

Пішли Жиди до рабіна,
Разом повклякали!...
Доторкнулись його капців,
З страхом запитали:

Чи зволить він козакові
Мовити з собою?...
Рабін тільки подивився,
Махнув бородою...

І вернулись Жиденята
Козака просити,
Щоби козак із рабіном
Ішов говорити...

Прийшов козак, поклонився,
Рабіна вітає...
Але рабін встає з крісла
Палець наставляє..

Наставляє, біс то знає,
Чого рабін хоче!
Але козак йому сунув
Аж два перед очі!...

Кивнув рабін головою,
Махнув бородою;
Показує йому в гору
Правою рукою!...

— Він у гору! Тра до низу —
Козак розважає,
Та нагнувся і рукою
В землю утикає!...

Махнув рабін головою,
Подивився всюди,
І складає собі руки
На охрест на груди!...

Тоді козак приступився —
Як заїде в пику!
Ціле місто зворухнулось
З галасу та крику!...

Але рабін знов спокійно
Махнув бородою!
Поклонився козакові,
Пішов з жидовою.

Пристапили Жиденята,
Рабіна питали:
„Що пан рабін з Запорожцем
Розмовляти мали?“—

І сів рабін коло школи
Тай став говорити:
„Я питався, хто-б тебе мав
Такий сотворити?...

А він мало так казати:
Що питати много? —
Той мене мав сотворити,
Хто тебе самого!...

О, герехт! Що правда, правда!
А ще став питати:
Хто-б то був, що мав над нами
Небо збудовати.

А воно пак так розумно
Міні відказало:
Той і небо, хто і землю
Сотворити мало!

Я ще став йому казати,
Що Бог не гнівливий,
А воно міні сказало,
Що і справедливий!...

Підступили й наші люди,
Козака питали:
А що то він із рабіном
Розмовляти мали...

А що-ж, люди? Та Жид Жидом,
Я лиш показався,
А він пальцем вже до ока
Міні добірався...

То мене-то не схитрити,
Знаю, чого хоче;
Та йому аж два козацьких,
Сунув перед очі!...

Бачить рабін, не злякає!
Повішаю! каже;
А я тебе, йому кажу,
Закопаю враже!

А він каже: звяжу руки!
Чи чули огиду?...
А я його за то в пику:
Брешеш, вражий Жиду! (1858).

Бородатий хусит.

На підсіні в малій хатї
Сидить старий хусит,
В опівночі над талмудом
Бородою трусить.

І як рабін зачитався,
Читає, читає!...
А з підсіння Запорожець
В вікно заглядає...

Заглядає та гадає,
Чим би поживитись;
Але в Жида всюди голо,
Куди подивитись.

Замишляє Запорожець
Жида підголити,
І що раз — то голоснійше
Почав говорити:

„Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!“

Чує хусит бородатий,
Перестав читати...
Аж тут йому голоснійше
Хтось почав казати:

„Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!“

Подивився Жид на себе,
Бородою трусить:
„Гирсти? як-то? то я дурень?
Дурень — старий хусит?...“

І до свічки бородою!...
Спалив половину...
Але знов він чує голос
В ту-ж саму годину...

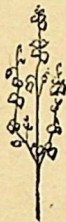
Знов борода над свічкою
Запалахкотіла,
І в минуті счезла з димом
До самого тіла!...

Засміявся Запорожець,
Пішов собі спати...
Але хусит сидить бідний
Тай став розважати:

„Правду воно говорило,
Правду пак казало,
Бо й я в своїм бородою
Розуму не мало!...“

Борода такого мати,
Так його любити...
І над свічком, над тим свічком
До губа спалити!...

Ай, веймір! що Сура скаже?
Що всі люди скажуть?..
О то дурень старий хусит!
Ще й з руком покажуть..."

ЗМІСТ.

	Стор.
Передмова	5
Лев і пролев	9
Пан і Йван в дорозі	17
Чужая дитина не то, що рідня	23
Козак і король	27
Варена сокира	30
Циган з хроном	32
Вовк, собака і кіт	33
Рабін і запорожець	38
Бородатий хусит	43

